

O čem sní ženy 1

Slapka

Slaps

© Olga Sommerová, 2003
ISBN 80-86631-03-6

OLGA SOMMEROVÁ

O ČEM SNÍ ŽENY 1

PRAHA 2003

*Věnováno Boženě Němcové,
naší současnici*

Jako dítě jsem chtěla být kluk. Tušila jsem, že dobývat svět je výsadním právem mužů, zatímco pro mě je přichystán úděl mé mámy – úřad, domácnost, děti. Furt dokola. Tehdy jsem ještě nevěděla, že jednou budu filmovou režisérkou, které se zachce sdělit světu něco z existenciální zkušenosti „druhého pohlaví“. Když se mi v pětatřiceti letech narodilo druhé dítě, poznala jsem Zuzanu a Ilonu. Zásadně změnily mé dosavadní pojmání sebe sama, učily mě sebevědomí, které samy do té doby těžko nabývaly. Obě byly ženami v domácnosti, obě přespolní, Zuzana ze středočeské samoty, Ilona ze západního Německa. Teprve tehdy jsem skutečně přijala své ženství. Deset let našich soustředěných láskyplných rozhovorů bylo důvodem k natočení filmu *Přítelkyně*, patnáct let našeho přátelství bylo podnětem ke vzniku filmu *O čem sní ženy*. S nimi jsem poznala cosi, co nazývám ženskou solidaritou. Pokud by mělo být to, čemu se říká rivalita žen, soupeřivým bojem o potenciálního samečka či vlastní cenu, pak musím říct, že ani o jedno, ani o druhé nestojím. Svou cenu si vydobývám jinými cestami než podbízením se mužům, nebo vystavováním svých ženských předností na trhu.

S Ilonou a Zuzanou jsme se staly sestrami, výběrovým příbuzenstvím. Naše rozhovory nám pomáhaly formulovat životní pocit, přinášely úlevu v nespokojenosti a smutku, byly sdílenou radostí v malých vítězstvích. Hodně jsme se nasmály, taky jsme si poplakaly. Společně jsme nacházely řešení zapeklitých rodinných situací, mohly jsme si říct i to, s čím jsme se nesvěřily člověkům nejbližším – svým manželům.

Najednou se mi zachtělo tu nalezenou intimitu předat dál svým potenciálním sestram a přítelkyním, které neznám

a nikdy nepoznám, těm, které neměly to štěstí potkat ve svém životě tvořivou resonanci v osobnosti upřímné přítelkyně.

Můžeme mít manžele, děti, rodiče, ale pokud nemáme přítelkyni, není náš život úplný. Každá žena by ji měla mít.

Výběr hrdinek mého filmu byl náhodný, pokud připustíme, že náhoda existuje, anebo že náhoda je Bůh. Zuzana Křížová a Ilona Gaus byly počinek, už jednou jsme se setkaly s kamerou. O Aniče Fürstové jsem předtím točila dva filmy, *Miluj bližního svého* a *Spríznění bláznovstvím*. Objevila jsem ji zprvu „jenom“ jako matku patnácti dětí, potom se stala mou drahou přítelkyní. Sašu Berkovou jsem poznala jako protagonistku filmu *Feminismus po česku* a později se s ní sešla při filmu *Nesmrtelná hvězda Božena Němcová*. Zuzanu Skalníkovou mi doporučila Saša. Helenu Zelenkovou jsem potkala při natáčení filmu *Netrpělivost srdce*. Milu Němcovou jsem poznala, když jsem hledala hrdinky filmu o rakovině prsu *Žena v ohrožení*. Katku Pošovou jsem znala z filmové branže jako vzácnou ženu. Irina Przebindová bývala mou švagrovou, ženou mého bratra. A Jarka Štefulová se před časem stala dobrou duší naší domácnosti.

Můj život je plný dobrých přítelkyň. Dvě z nich už nežijí. Božena Němcová a moje máma. S těmi, které tu jsou, se máme rády, přejeme si.

Svým filmem jsem chtěla ženám vzkázat: Jsme málo sebevědomé, nevážíme si sebe na to, jak jsme dobré. Žijeme stále v zajetí patriarchálních myšlenkových struktur, které nám nedovolují osvobodit se, být samy sebou. Žijeme proto, abychom dávaly lásku, ale abychom ji také dostávaly. Nejsme služebnice, ale rovné svobodné bytosti, které mají nárok na lepší život, než je nám sebou samými přiznáván. Zasloužíme si být velmi milovány.

Olya Sommerová

ZUZANA KRÍŽOVÁ – oděvní výtvarnice

vdaná

nar. 17. 4. 1947 v Jevíčku

2 sourozenci

absolventka Střední keramické školy v Karlových Varech

pracovala jako keramička v Praze

sňatek v r. 1971

dcery: Judita (1971), Ida (1974), Karolína (1979)

od r. 1980 se věnuje tkaní a ručnímu pletení

několik samostatných a společných výstav

žije s manželem na samotě u Kosovy Hory

Dokud nás smrt nerozdělí

Dlouho jsem si myslela, že jsem měla šťastný dětství. Ale v dospělosti jsem neustále narážela na vážné problémy, které jsem si působila sama. Začala jsem si tedy zákonitě klást otázky, jak to vlastně je, kdo jsem, proč jsem taková, jaká jsem, proč se cítím jako outsider, když objektivně to tak nejspíš není. Proč neumím říct nikomu „ne“, proč, proč a proč? Takových proč byla spousta. No a když si chceš poctivě odpovědět na tyhle otázky, pak musíš hodně zalistovat v paměti. Co nejdál, až do dětství!

Zjistila jsem, že mé dětství zas až tak šťastný nebylo.

Velkou roli hrálo vnější prostředí. Narodila jsem se v roce 1947 v malém moravském městě. Naše rodina patřila k honoraci, tatínek byl továrník s odpovídajícím vzděláním a se znalostí několika jazyků, maminka byla paní továrníková se vzděláním pedagogickým. Oba byli krásní, šarmantní, společenšší.

Selanky dítěte z nóbl rodiny jsem si neužila, protože rok po mém narození byl komunistický převrat. Rodiče projevili obrovskou osobní statečnost, postavili se proti komunistickým ideálům a tvrdě za to zaplatili. Tatínek byl v padesátých letech vězněný. S maminkou pak vymetli všechny možný dělnický profese. Nakonec zakotvila v továrně na žiletky, kde pracovala na třísměnný provoz. Za tvrdou práci dostávala almužnu, věčně jsme neměli peníze. Když tatínka propustili z kriminálu, nenašel široko daleko zaměstnání. Až na východním Slovensku! Nebyl vlastně doma, jezdil jednou za čtrnáct dní a já ho pamatuju jako trvale nemocného člověka. Kdykoliv přijel, byl nějak

nemocný. Takže svých báječných rodičů jsem si moc neužila. Nicméně jsem si jich za občanskou statečnost vážila, ale díky tomu jsem si je také hodně idealizovala.

Až v dospělosti jsem získala jistý kritický nadhled, speciálně na maminku. Ta byla dominantní, naše rodina byla matriarchát. Svou vinu měl jistě i politický systém. Tatínek byl nepoužitelný, trvale nepřítomný, všechno měla na svých bedrech maminka. Byly jsme tři děti a maminka nejen tvrdě pracovala, ale trvale se potýkala s tím, že jí co chvíli někdo házel klacky pod nohy. Bylo to těžké období a já si myslím, že z toho vyplývalo její jednání, které mě formovalo dost nešťastně. Maminka byla nervózní, neurotická a vzteklá. Toužila jsem po její lásce, ale ona nebyla schopná ji projevit. A já toužila po její něze a abych ji získala, strašně moc jsem doma pracovala. Než přišla maminka z práce, měla jsem všechno hotový. Zvládla jsem i těžkou práci, nosila jsem uhlí ze sklepa do druhého patra. Jako desetiletá holka! Snažila jsem se všem jejím neurotickým a nervózním projevům, které mě deptaly, čelit tím, že jsem jí odezírala ze rtů veškerá přání. Dělal jsem všechno proto, abych ji stihla v dobré náladě. Dost se to na mně podepsalo, protože jsem se utvrdila v tom, že si lásku musím zasloužit. Mateřská láska se ale přece nezasluhuje, ta má být bezpodmínečná!

*A to sis potom přinesla i do vztahů
s muži – že si lásku musíš zasloužit?*

Přesně! Nikdy jsem nevěřila, že mě někdo miluje. Ptala jsem se sebe sama: jak je to možný? Byl to důvod k sebezpytu – ten pocit věčného outsidera. Rozumem člověk ledacos ví, ale city žijou vlastním životem. Láska je cit, a já lásce od druhých nedokázala uvěřit. To bylo moje životní neštěstí. S tím jsem se prala dlouho.

Táta ti lásku nedal?

Víš, Olgo, můj táta byl kultivovaný, vzdělaný, laskavý muž, ale já ho zažila takřikajíc za zenitem. Byl o dost starší než maminka a pak ta svinská komunistická persekuce, ta ho zlomila. Pamatuju ho už jako nemocnýho muže. Ale i když byl takhle nemocný, vedli jsme spolu zajímavý debaty, protože byl mimořádně vzdělaný, měl znalosti a schopnost dávat věci do širokých souvislostí. Moc lituju, že už s ním nemůžu probírat věci, které mě zajímají, protože vždycky, když jsem se na cokoli zeptala, dostala jsem kvalifikovanou, vyčerpávající výpověď.

Jak to bylo s tvým sebevědomím?

V tom mi táta nevědomky ublížil. Byl totiž velký estét a znalec ženské krásy. Jako malá holka jsem byla roztomilá a všechno nasvědčovalo tomu, že ze mě vyroste krasavice. Bohužel se to nestalo a tatínek to dost těžce nesl. Často jsem ho přistihla při soucitných pohledech, když zkoumal můj obličej. A nezůstalo jen u pohledu, on nahlas řešil různé alternativy jak by se můj profil dal vylepšit. Ten kádrovej mi poslal totálně, jo, ale na tom obličejovém mu mimořádně záleželo. Takže mi různě poměřoval nos, a dokonce domluvil schůzku v ústavu lékařské kosmetiky v paláci Adria. Vypravili jsme se tam, ale než jsme dorazili na Jungmannovo náměstí, spustila se průtrž mračen a než přestala, uprosila jsem tatínka, ať mi můj nos nechá. Od té doby o tom nepromluvil. Ale já zpětně vím, že i proto jsem měla se svým exteriérem a přijetím sebe sama problém.

Obdiv otce je pro dceru důležitý...

Určitě. Tatínek se jednoznačně zhlédl v mé krásné starší sestře. Byla opravdu krásná a já se v ní zhlédla taky. Doufala jsem, že jednou budu taky taková, ale ona mě utřela. Řekla mi: ty nebudeš nikdy jako já, ty budeš takovej hrom do police. No, tak jsem to měla nalajnovaný.

Jaké bylo manželství tvých rodičů?

Myslím, že maminka tatínka milovala a obdivovala. Tatínek měl maminku nepochybně rád, ale byl velký egocentrik. Byl jedináček, ženil se pozdě, až ve třiatřiceti letech a byl to lev salónů. Ženám se líbil a maminka na něj hodně žárlila. To sice nebylo vyslovený, ale já to tak vnímala. Vztah mých rodičů byl trvalý, ale podle mého maminka toužila být víc milovaná a já mám pocit, že jsem nějak nasála tu citovou nenasycenost, kterou jsem v rodině vnímala.

Kdo vás děti v rodině trestal?

Zásadně maminka. Měla naprosto konkrétní představy a lpěla na jejich plnění. Později jsem si vybavila, že nás dokázala milovat jen tehdy, když jsme se chovali podle jejích představ. Jakmile to bylo jinak, setkali jsme se s nelibostí. Měla jsem s tím velké problémy, protože jsem byla temperamentní dítě s výstředními nápady. Jimi jsem maminku uváděla do rozpaků, protože ona si přála, abychom se chovali společensky dokonale. Byli jsme vydrilovaní, museli jsme se chovat perfektně. Mě ten dril štvál! Řešila jsem to útekem. Toulala jsem se už jako malá holka. Milovala jsem prostor, louky, kde jsem byla sama. Pamatuju se, že v každém tátově dopise z vězení bylo: Zuzanko, prosím tě, ne-

toulej se, maminka má starost! Ale to toulání pro mě bylo důležité, potřebovala jsem svobodu. Neustálý tlak – přičisni se, Zuzanko, takhle se nechovej, tohle nedělej, to nesmíš, to pro mě bylo děsivý utrpení.

*Z takového vztahu s matkou musely
pramenit tvoje pocity viny...*

Maminka byla velká manipulátorka a manipulovat druhým, zvlášť pak dítětem, pomocí pocitu viny je ten nejsnadnější a nejzločinnější způsob. Ona to nedělala vědomě. Se mnou a s mými sourozenci manipulovala z pozice síly. Když jsme byli malí, potřebovali jsme ji a byli na ní závislí, tak jsme to nevnímali. Ale pak, když jsme se začali vyvíjet a nesplňovali přitom její představu, bylo zle. Dala nám to tvrdě pocítit právě tím, že vzbuzovala pocit viny. Třeba ve mně za to, že moc hlasitě vykřikuju a mávám při konverzaci rukama a skotačím a blbnu.

Vidíš rozdíl mezi tvou matkou a sebou jako matkou?

Hlavní rozdíl vidím v tom, že mě moje dcery zajímají. Miluju je jako svoje děti a obdivuju je jako osobnosti a všechno s nimi mě baví! Poslouchám, jak si mezi sebou povídají, vnímám, jak spolu jednájí, jak s námi mluví, vím, co je zajímavá a co ne. Vlastně od jejich dětství je největší vzrůšo pozorovat, jak se jejich osobnosti vyvíjejí, jak zrajou jako lidi. Takže zpětně nechápu, jak je možný, že my jsme naši maminku jako osobnosti nezajímaly.

A co ji tedy na vás zajímalo?

Jak prosperujeme ve škole. To byla vždycky první otázka: co bylo ve škole? A tatínek, když bylo vysvědčení, ještě dodal: jsi nejlepší? Ale já vždycky byla druhá nejlepší. Na prvenství jsem to nikdy nedotáhla. Tatínek byl zklamanej a maminku navíc zajímalo, jak se chováme, jak se prezentujeme. Dekorum, bonton, to pro ni bylo důležitý.

Tebe zajímalo, jak se prezentuješ?

Ježíš, to mě nezajímalo nikdy! Ještě to tak! Co si lidi myslí, vždycky zajímalo rodiče. Nechápu to. Mě zajímá, co si myslej moje dcery o mně. Co si o mně myslí můj muž, vím. Vím, že si mě váží a že mě má rád. A pak mi záleží na přátelích. Co si o mě myslí lidi, je mi fuk.

Jaká jsi prožila životní přátelství?

Pyšně se domnívám, že mám pro přátelství nadání. Vždycky jsem ho brala vážně, možná i proto, že v dětství, kdy jsem nebyla takříkajíc politicky korektní, se mnou děti nesměly kamarádit a já tím trpěla. Chtěla jsem mít kamarády. Přála jsem si mít přítelkyně, často jsem bývala zklamaná. Můj muž mi říkal – přál bych ti takovou přítelkyni, jako jsi ty sama. No a nakonec se mi to podařilo, mám tebe a Ilonu. V mém životě není nesplněného přání.

Měla jsi dívčí sny?

Svého budoucího muže jsem si představovala jako tatínka, kterého jsem milovala. V mé lásce k němu byla obrovská dávka

soucitu. Tatínek odjížděl v neděli nočním vlakem na Slovensko a já se pamatuju, jak jsem stála u okna a dívala se, jak odchází. Byl nemocnej a pohyboval se jako zlomenej člověk. Na jeho siluetu nikdy nezapomenu. Když nebyl doma, dívala jsem se na jeho fotku, mám ji vedle na zdi a říkala jsem: Tatínku, miluju tě a přeju si, abys byl šťastnej, nemusel jezdit na to pitomý Slovensko, mohl být s námi, abychom se měli dobře, měli peníze a neměli starosti. V té lásce k tátovi byl vždycky přítomnej soucit. Snad proto mě zajímali muži, kteří mě nějakým způsobem dojímalí.

Jak sis budoucího muže představovala?

Jako člověka laskavýho, vzdělanýho, inteligentního, kultivovanýho, s pevným charakterem a smyslem pro humor. Jako byl tatínek. Myslím, že se mi ten sen splnil. Osud mě odměnil.

*Jak jsi procházela od dívčích snů
skutečným manželstvím?*

Byla jsem celoživotní vášnivá čtenářka odkojená romantickou literaturou a moje představa o lásce a manželství byla naprosto romantická. Zákonitě jsem musela narazit, a to se taky stalo. Do svého muže jsem se osudově zamilovala, byla to láska na první pohled. Romantické představy se ale brzy ukázaly jako falešný a já si s tím dlouho nevěděla rady. Vzali jsme se po krátké známosti, protože jsem přišla do jiného stavu. S miminkem Juditou jsme se odstěhovali z Prahy sem na samotu do staré chalupy, kde nebyla elektrika a netekla voda. A začali jsme hned natvrdo, z romantiky nezbylo nic. Navíc manželova rodina mě přijala jako cizí tělísko do oka. S tím

jsem hodně zápasila a ztížilo nám to začátky, protože jsem si připadala nepřijímaná. Můj muž byl zaskočen rychlým vývojem situace, naráz se z hýčkaného syna stal manžel a otec. S touhle odpovědností bojoval víc než já. Já ji přijala okamžitě, ale můj muž se ještě dlouho choval jako syn své matky, ne jako manžel své ženy. Jako manžel a otec se začal chovat až po smrti své matky, tehdy teprve dozrál a zospělel.

Jak jste tady žili?

Od rána do večera jsem pracovala. Brala jsem všechno tak, jak to přicházelo, aniž bych cokoliv hodnotila. Zpětně to hodnotit můžu, ale tenkrát jsem se tím nezabývala. Přála jsem si být milována. A samozřejmě tak, jak už jsem to měla v sobě zakódovaný. Milovaná jsem se necítila, protože projevy lásky mého muže byly naprosto odlišný od mých přání. On sám se s tím poctivě pral a já si myslím, že naše poctivost, jeho i moje, se stala základním kamenem našeho manželství. Kolikrát se mě kamarádky ptaly, proč se na všechno nevykašlu a co dělám v tak nepřívětivým a nepohodlným prostředí. Proč na tom tak lpím. Říkala jsem – protože cítím, že můj muž je poctivej člověk a že to stojí za to. Nebije mě, nepije, nemá jiný ženský, tedy myslela jsem si to, nosí domů vejplatu, chová se jako řádněj manžel, až na to, že se cítím odstrčená. Ale to muselo jít stranou, protože nejdřív byla první dcera, pak druhá, pak třetí. On byl výbornej otec, holky miloval a já se musela zkrotit ve svých představách o lásce.

On třeba neuměl projevovat lásku tak, jak jsi chtěla.

Dneska jsem přesvědčená, že mě miloval tak, jak to dokázal, on to zkrátka jinak neuměl. Miloval mě tím, že pracoval, sta-

ral se o dcery, žili jsme spolu a překonávali překážky.

A co bys bývala chtěla?

Trvale jsem toužila po zjevné lásce. Chyběly mi galantní projevy, těch se mi věru nedostávalo. To byl rozdíl mezi tatínkem a mým mužem! Můj tatínek byl galantní a se ženami to uměl. Každá si v jeho přítomnosti připadala úžasná. Já jsem si v přítomnosti svého muže úžasná nepřipadala. Naopak! Pravda, on měl svůj problém – zodpovědnost. Dlouho si na ni nedokázal zvyknout. Zodpovědně se sice choval, ale nebylo to spontánní, nepramenilo to z jeho hlubin, měl s tím potíže. Byl zkrátka nezralej, jak už muži bývají.

Co si o mužích myslíš?

Mám je ráda, ale někdy je mi jich líto. Nejsou vybavený pro složitosti života, jsou křehčí a potřebují zázemí. Ale nemám jim to za zlý. Ženy zkrátka dostaly od Stvořitele daleko větší porci síly. Tak proč by nemohly dělat svým křehkým manželům zázemí?

Ale ona ženská síla bývá často zneužívána...

Víš, Olgo, mě například daleko víc zneužívaly takzvané přítelkyně. Využívaly mé dobroty, pohostinnosti, štědrosti. Ale neviděla bych to jako ženskou či mužskou otázku, ale spíš jako téma obecně lidské. Nechala jsem se zneužít, tedy jsem byla zneužitelná jak muži, tak ženami. Až posléze jsem se naučila bránit. Byl to výsledek procesu. Bolestného, protože já byla zneužitelná opravdu snadno. Na spoustu důležitých věcí, které mi pomohly emancipovat se, nemyslím jen vůči mužům, ale vůbec, jsem při-

šla až po své těžké nemoci. Tehdy jsem dostala obrovskou šanci. Jsem za ni vděčná, protože to všechno, co jsem si uvědomila, co mi došlo, je k nezaplacení. Jsem jinej člověk. Cítím se vnitřně svobodná a jsem šťastná. Kdyby nebylo mého současného problému s nemohoucí matkou, tak bych prožívala období, na které bych si vůbec nemohla stěžovat.

Jaká to byla nemoc?

V sedmačtyřiceti letech jsem měla mozkovou příhodu. Rok jsem prožila ve velkých obavách o sebe, rok jsem na sobě pracovala. Nedovolila jsem strachu, aby se ve mně zahnízdil, denně jsem překonávala něco, co jsem si předsevzala a postupně jsem se zbavovala strachu o sebe. Po roce se zjistilo, že jsem v naprostým pořádku. Nemoc je šance, zrovna tak jako krize vztahu je šance. Lidi se bojí nemoci, krizí, konfliktů – a to je blbost, protože to všechno má očistnou sílu. Když se dokážeš postavit konfliktu, když dokážeš řešit krizi, máš šanci a dostáváš se dopředu. Jsi na cestě a ta cesta má směr. To je ze všeho nejdůležitější: být na cestě a jít dopředu.

Kam bys chtěla dojít?

To nevím, nemám nějaký konkrétní cíl. Chtěla bych být dobrej člověk. Přála bych si, aby můj život měl smysl, abych tu nebyla zbůhdarma. Chci využít šancí, které jsem dostala a darů, které jsem dostala.

V průběhu života se člověk osvobozuje od předsudků nebo některých svých vlastností. Jaká jsi bývala dřív?

Ve mně byla výrazná snaha zavděčit se druhým. Od toho

jsem se osvobodila, stejně jako od svých komplexů méněcennosti, zaplaťbůh za to. Zbavila jsem se i pocitu, že nejsem přitažlivá, protože přitažlivost nespočívá jen v kráse. Časem jsem se zbavila i některých pocitů viny. Třeba toho, že jsem špatná matka. Po své nemoci jsem zjistila, že to není pravda, že jsem dobrá matka. Byla jsem ve složité situaci, dcery odešly z domova a já to těžce nesla. Zaskočilo mě to, protože jsem se považovala za osvícenou matku, která si zakládá na nezávislosti své i svých bližních. Naopak jsem se bála, že holky budou na mně závislé, protože jsme žili na samotě, nalepený na sebe, v úzkém svazku. Když odešly, zjistila jsem, že nastal pravej opak, že jsem já pekelně závislá na nich. Proplakala jsem dva roky. Byla jsem tak nešťastná, chovala jsem se tak pošetile, že když si na to vzpomenu, tak se stydím. Dělal jsem žárlivé výstupy, měla jsem hysterický záchvaty. Muž mi říkal, prosím tě, neblázni, vždyť to má tolik výhod, že odešly, můžeš se věnovat sama sobě. Odpovídala jsem mu – vím to, ale každá ta výhoda mě bolí u srdce, já ty výhody nechci! Teď po čase už vím, že měl pravdu, že je to bezvadný, holky jsou vynikající. Ve velkém světě se zorientovaly, jsou nezávislé, svobodné, máme krásný vztahy. Ony nás mají rády, rády se vrací, ale žádnou závislost na rodičích, která by je svazovala, necítí – a já jsem šťastná.

Ty ses musela učit myslet taky na sebe.

K tomu mi dopomohla nemoc. Do té doby jsem pro rodinu dělala maximum do roztrhání těla a nikdy jsem to nebrala jako oběť. Až když jsem se musela starat jen o sebe a nebylo možný se angažovat pro ně, zjistila jsem, že to může být i radost věnovat se sama sobě.

V manželství přicházejí krize, jak jsi je překonávala?

Já jsem v manželství překonala nespočetně krizí a někdy jsem měla pocit, že jedna následuje druhou. Vyplyvalo to mimo jiné z mé nedostatečné sebedůvěry, taky jsem na svého muže žárlila. Negativní roli sehrála i rodina mého manžela, podepsala se na mně výrazně. Mnohokrát jsem balila kufry a chtěla odejít. Několikrát jsem to vzdávala, ale vždycky jsem si včas uvědomila, že nemám právo odejít, protože bych odešla s dětmi, které milují svého tatínka a on miluje je. Cítila jsem, že nemám právo vzít jim otce a vzít jim rodinu. Vyplakala jsem mnoho slz a snažila se o tom, co prožívám, mluvit. Měla jsem velký štěstí, že to Kája neodmítal. Nenechávala jsem si svoje pocity pro sebe. Vždycky jsme spolu mluvili otevřeně – a to je věc, za kterou jsem mu vděčná.

To ale vůbec není běžný, Zuzano!

To vůbec není běžný. Rozhovor, dialog, není ani v rodině běžná věc a já musím říct, že ať jsem říkala cokoli, vždycky mi naslouchal. Ne že by reagoval tak, jak jsem si představovala, to ne. Mnohdy naše řeči a hádky skončily naprostou krizí, ale cítila jsem, že mám otevřená vrátka. Věděla jsem, že i on chce na našem vztahu pracovat, že nechce, abychom se rozešli. Náš vztah byl zkrátka osudovej nejen z mé strany. Věděla jsem jasně, že nikdy nebudu žádného jiného muže milovat tak jako jeho a myslím, že to věděl nebo alespoň tušil i on.

*Ty jsi, Zuzano, dnes vzácná absolventka
dlouhodobého manželství!*

Moje manželství je poněkud netypický, protože jak to tak vidím, většina manželství kolem nás začínala náramně a postupně vychládala a odeznívala. Buď do ztracena nebo do rozvodového dramatu. Ale naše manželství šlo od pěti k desíti, ne od desíti k pěti. Všechny potíže a trápení jsme překonali. Vývoj našeho vztahu šel paralelně s mou cestou hledání sebe sama. Když se ohlídnu, musím říct, že to bylo těžký, bolestný, ale stálo to za to. Dneska vím, že já zajímám jeho a on zajímá mě, já miluju jeho, on miluje mě.

Náš vztah mě naplňuje uspokojením, který člověk má, když se cítí jistě. Jsem přesvědčená, že nás může rozdělit jen smrt, a to je krásnej pocit, že se můžeme jeden na druhého spolehnout. Když si to občas uvědomím, tak jsem šťastná. Představ si, Olgo, já jsem v manželství čím dál šťastnější! Já nevím, jestli nejsem úchyl!

*Jak ses cítila jako žena v domácnosti
ve smyslu společenském?*

Klasickou ženou v domácnosti jsem byla asi deset let, později jsem do rodinné pokladny začala finančně přispívat, pracovala jsem ale doma. I tak jsem si uvědomovala, že statut ženy v domácnosti je mizernej. Původním vzděláním jsem keramička, mám keramickou školu s výtvarným zaměřením. V oboru jsem pracovala jen do svatby. Pak jsem už byla v domácnosti a když děti odrostly, začala jsem se živit jako oděvní výtvarnice. Teprve před dvěma roky jsem i to pověsila na hřebík a jsem opět žena v domácnosti, i když ne klasická. Pletu dál svým stálým zákazníkům, ale neprovozuju už ambiciózní pletení na výstavy jako dřív.

Oficiálně jsem spolupracovnice svého muže. On má náročné povolání a já mu dělám veškeré zázemí.

Na ženy v domácnosti se mnoho lidí ještě dnes dívá skrz prsty, jako by se flákalý.

Přesně tak to je. Vzpomínám na reakce své tchyně, která – ač byla celoživotně ženou v domácnosti, o mně říkala – ona nedělá. To byl její termín, kterým popisovala mou existenci – ona nedělá. Bohužel si to mysleli i moji sourozenci, takže to nebylo jen ze strany tchyně. Taky někteří naši přátelé se domnívali, že bych měla „něco dělat“, například psát romány nebo něco podobně zajímavějšího.

Tys ovšem dělala od rána do večera...

A těšila jsem se na to, až všichni usnou, že si budu moct číst. Četla jsem jen v noci, protože jsme měli složitý hospodářství. Ovce, králíky, slepice, další zvířata. A domácnost bez tekoucí vody. Deset let jsme žili bez elektriky, topili dřevem. K tomu tři malé děti. Kdo něco podobného nezažil, nedovede si to představit. Nemohla jsem si stěžovat na přebytek volného času a štválo mě, když si někdo myslel, že bych k tomu všemu měla chodit do práce, třeba někam do kanceláře.

Řekni mi, jak je pro tebe důležitá láska?

Vůbec nejdůležitější ze všeho. Láska, zdraví, láska.

Proč zrovna láska?

Nač mařit slova, všechno najdeš v Bibli. Kdybych měla všechno bohatství světa, ale lásku ne, nic nejsem. Všechno pomine, jen láska zůstane. Láska věří, doufá a nikdy nepadá!

A co sex?

Patří k dobrým vynálezům, je to radostná záležitost, dobrá věc – a zaplatťpánbůh za každou radost. Intimnosti ti můžu říct mimo kameru, jestli tě něco konkrétně zajímá. Ale obecně mám dojem, že se role sexu poněkud přeceňuje.

Jsi ráda, že jsi žena?

Jsem ráda, že jsem žena. Nikdy jsem se jinou alternativou nezabývala. Zřejmě proto, že jsem se se svým ženstvím nedostala nikdy do konfliktu. Kupodivu, protože jsem měla komplexy méněcennosti, že nejsem dost hezká. Ale to, že jsem žena, mi nikdy nevadilo.

Nezdá se ti, že je život ženy bohatší?

Určitě. Proto je mi taky líto mužů. Jejich život mi připadá jednostranný, zaměřený na kariéru, na sebeuplatnění. Život ženy je citově bohatší, mimo jiné i pro schopnost sebeobětování. Když máš děti a staráš se o ně jak nejlíp umíš, dáváš jim kus sebe, tak to dávání tě obohacuje. Žena je uzpůsobena na to dávání. Čím víc a radši dáváš, tím víc dostáváš.